

Analyse Bouw!

(Lexima, 2015)

Deze analyse helpt onderwijsprofessionals om een afweging te maken voor een interventie op ondersteuningsniveau 3, op basis van beschreven didactische kenmerken en kenmerken die de effectiviteit van de interventie beïnvloeden.

De analyse is gemaakt op basis van bestudering van:

- Handleiding
- Steekproef van activiteiten in de oefensoftware

Korte beschrijving interventieprogramma

Bouw! is een programma dat leerlingen ondersteunt bij ontluikende geletterdheid en vloeiend leren lezen, bedoeld vanaf halverwege groep 2 tot en met (eind) groep 4. Het programma kan preventief ingezet worden in groep 2, maar ook in aanvulling op de reguliere leesmethode. De oefeningen in het programma zijn gericht op het alfabetisch principe, het fonemisch bewustzijn en decoderen. Bouw! bestaat uit 523 gestructureerde online lessen voor het aanleren, inoefenen, herhalen en toepassen van de leerstof, voorzien van instructies voor de tutor.

Door wie mag het interventieprogramma worden uitgevoerd?

Ouders, vrijwilligers en oudejaarsleerlingen kunnen de rol van tutor in Bouw! op zich nemen, ook op ondersteuningsniveau 3. Voorwaarde is wel dat de leesspecialist en de groepsleerkracht de ontwikkeling volgen. Alle toetsen moeten worden afgenomen door een onderwijsprofessional. Dit kan een intern begeleider, leerkracht of onderwijsassistent zijn.

Is er voor het gebruik van het interventieprogramma een internetverbinding nodig?

Ja Nee

Voorziet het interventieprogramma in voldoende oefenmateriaal voor minimaal 10 tot 12 weken, voor 3 sessies in de week?

Ja Nee

Colofon

Deze analyse is gemaakt in het kader van Dyslexie Centraal door het Expertisecentrum Nederlands.

© 2025

In het interventieprogramma wordt doelgericht gewerkt aan de volgende vaardigheden:

Vaardigheid	Kruis aan wat van toepassing is:
Technisch lezen	
Aanvankelijk	☒
Voortgezet	☒ (Bouw! is bedoeld voor leerlingen tot en met midden groep 4 en eindigt bij het aanleren van de open- en gesloten lettergrepen)
Spellen	
Aanvankelijk	☐
Voortgezet	☐

Kenmerken die de effectiviteit van het interventieprogramma beïnvloeden	Hoe is dit aspect uitgewerkt in het interventieprogramma?	Welke <u>extra</u> inspanningen worden van de onderwijsprofessional gevraagd om de effectiviteit te waarborgen?
<p>Het programma bevat een planning van activiteiten, afgestemd op de leerdoelen op basis van hiaten in de lees- en spellingontwikkeling.</p>	<p>Het programma Bouw! bestaat uit 13 verschillende Bouwdelen. De eerste 7 Bouwdelen horen bij Bouw! Start en zijn gericht op leerlingen die nog geen leesonderwijs gevolgd hebben en/of moeite hebben met het aanleren van teken-klankkoppelingen en auditieve synthese. In dit deel worden de meest frequent voorkomende letters en lettercombinaties geleidelijk geïntroduceerd en vervolgens gebruikt bij het op gestructureerde wijze vormen (bouwen) van eenvoudige woorden.</p> <p>De Bouwdelen 8 tot en met 13 horen bij Bouw! Verder. Bouw! Verder is een vervolg op Bouw! Start en bestaat uit woorden met een complexere structuur, zoals samengestelde woorden, clusterwoorden en woorden met open en gesloten lettergreep. Als de leerling op latere leeftijd in Bouw! start en al enkele klank-tekenkoppelingen kent, wordt een instaptoets gemaakt om te bepalen waar in het programma de leerling start met oefenen. Het aanbod van oefeningen wordt afgestemd op de resultaten van de toetsen die in het programma zijn opgenomen. Hierbij gaat het om deel- en eindtoetsen op letter- en woordniveau. Het programma kan bijvoorbeeld lessen aanbevelen uit voorgaande Bouwdelen (herhaling) of aanbevelen om lessen uit Bouwdelen over te slaan. De onderwijsprofessional kan hiervan afwijken en ervoor kiezen om lessen die in Bouw! overgeslagen mogen worden, toch uit te voeren. Andersom kan niet; een les die door het programma voor de leerling geselecteerd is, kan niet worden overgeslagen.</p>	<p>De onderwijsprofessional kan de observaties tijdens oefeningen m.b.t. fonemisch bewustzijn en hardop lezen in de klas en de resultaten van overige leestoetsen gebruiken als extra controle om te beoordelen of het aanbod dat Bouw! voorstelt voldoende passend is.</p>

Kenmerken die de effectiviteit van het interventieprogramma beïnvloeden	Hoe is dit aspect uitgewerkt in het interventieprogramma?	Welke <u>extra</u> inspanningen worden van de onderwijsprofessional gevraagd om de effectiviteit te waarborgen?
<p>Het programma biedt concrete handvatten voor het in stand houden/bevorderen van lees- en spellingmotivatie.</p>	<p>Het lezen van woorden wordt geïsoleerd geoefend; een betekenisvolle context ontbreekt. Wel bevat Bouw! veel spelelementen, die motiverend kunnen zijn voor leerlingen. Leerlingen kunnen in het programma hun eigen avatar kiezen. Ook worden er door het programma kleine beloningen bij goede antwoorden gegeven, in de vorm van een toren die steeds verder wordt opgebouwd. Aan het einde krijgt de leerling een kleurplaat of diploma.</p>	<p>De onderwijsprofessional kan de leesmotivatie van leerlingen in stand houden/bevorderen door te zorgen voor een goede match tussen tutor en de leerling. Ook kan het helpen om de leerling inzicht te geven in de eigen leesontwikkeling.</p>
<p>De handleiding biedt suggesties en concrete handvatten om expliciete instructie te bieden.</p>	<p>Elke bouwdeel bestaat uit enkele instructielessen en spelletjeslessen. Bij de instructielessen (de lessen 'Letters', 'Fono', en 'Bouwen') staan tutoraanwijzingen in de gele balk links in het scherm. Deze bestaan uit handelingen voor de tutor (zoals het hardop voorlezen van klanken of woorden) en uit specifieke instructietekst om voor te lezen. Bij spelletjeslessen ('Memory', 'Domino' en 'Zelf') is er geen specifieke instructie, maar kan er om uitleg gevraagd worden door op het vraagteken te klikken.</p>	<p>De onderwijsprofessional (of Bouw!-coördinator van de school) is verantwoordelijk voor het instrueren van de tutor. Belangrijk is dat de onderwijsprofessional tijdens de uitvoering van het programma regelmatig de tutor en de leerling observeert en op basis daarvan gerichte aanwijzingen aan de tutor geeft om de kwaliteit van de instructie te waarborgen.</p>
<p>Het programma biedt handvatten voor effectieve feedback.</p>	<p>Bij het hardop lezen van woorden klikt de tutor aan of het woord goed of fout wordt gelezen. Bij fout gelezen woorden geeft het programma stap voor stap aan welke feedback de tutor kan geven. Soms wordt aan de tutor gevraagd om in te typen welk woord het kind wel las (bijv. dak i.p.v. bak). Vervolgens laat het programma beide woorden in beeld zien en krijgt de tutor instructies om het verschil tussen de woorden aan te duiden. Bij de spelletjes (zoals memory) geeft het programma aan of het antwoord goed of fout is. De inhoudelijke feedback bij fouten in de spelletjes zal de tutor moeten geven.</p>	<p>Bij het geven van effectieve feedback speelt de tutor een grote rol. De onderwijsprofessional kan de tutor vooraf aanwijzingen geven hoe er adequaat feedback kan worden gegeven. Ook tijdens het uitvoeren van het programma is het belangrijk dat de onderwijsprofessional de tutor regelmatig observeert in het geven van feedback en de tutor direct praktische tips hierover geeft.</p>

Didactische kenmerken van de activiteiten	Hoe is dit aspect uitgewerkt in het programma?	Welke <u>extra</u> inspanningen worden van de onderwijsprofessional gevraagd om de effectiviteit te waarborgen?
<p>Gericht op alfabetisch principe en fonologisch georiënteerd</p> <ul style="list-style-type: none"> ☒ In het interventieprogramma wordt doelgericht en expliciet aandacht besteed aan letterkennis en fonologisch en fonemisch bewustzijn. ☒ Auditieve informatie (fonologie) en visuele informatie (orthografie) wordt zoveel mogelijk gekoppeld. ☐ De letter-klankkoppelingen worden multi-sensorieel¹ aangeboden. 	<p>Bouw! Start begint met letterlessen waarin letters en lettercombinaties worden aangeleerd en geoefend. De leerling moet bijvoorbeeld een bepaalde letter aanklikken, die vervolgens verklankt wordt door het programma of de tutor. Letters en lettercombinaties worden zowel visueel als auditief aangeboden. Het programma biedt geen expliciete lessen aan rondom fonologisch bewustzijn. Er wordt na de 'letterles' direct doorgedaan met lessen rondom fonemisch bewustzijn. Deze lessen bestaan uit oefeningen om de leerling ervan bewust te maken dat woorden uit losse klanken zijn opgebouwd en tezamen weer een woord vormen. Deze klankmanipulatie wordt geoefend in kleine, eenlettergrepige woorden, met het voor-koor-door principe. Hierbij worden de woorden eerst door de computer, daarna door de tutor en tot slot door het kind zelf gehakt en geplakt. Bij het lestype 'Bouwen' veranderen leerlingen één letter van een woord en bouwen op die manier nieuwe woorden. Hierbij worden ook pseudowoorden gemaakt en gelezen. Er wordt daarbij niet aangegeven of een woord echt bestaat of niet. Bij het lestype 'Zelf' gebeurt dit overigens wel.</p>	<p>n.v.t.</p>

1. Uit wetenschappelijk onderzoek zijn er aanwijzingen dat een multisensoriële aanpak bevorderend kan zijn voor leerlingen met dyslexie. Deze bevindingen zijn echter voornamelijk gebaseerd op kleinschalige onderzoeken. Er is meer onderzoek nodig voor een sterkere wetenschappelijke onderbouwing van de effectiviteit van een multisensoriële aanpak.

Didactische kenmerken van de activiteiten	Hoe is dit aspect uitgewerkt in het programma?	Welke <u>extra</u> inspanningen worden van de onderwijsprofessional gevraagd om de effectiviteit te waarborgen?
<p>Oefenen op letter-/klank-, woord-, zins-, en tekstniveau</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ In het interventieprogramma worden oefeningen op letter/klank-, woord-, zins- en tekstniveau aangeboden. ☒ De geoefende lees- en spellingmoeilijkheden worden toegepast in nieuwe en verschillende lees- en schrijfsituaties om te zorgen voor transfer. 	<p>In het merendeel van de letterlessen wordt één nieuwe letter of lettercombinatie geïntroduceerd. Vervolgens komen deze letters en lettercombinaties aan bod bij het op gestructureerde wijze vormen (bouwen) van eenvoudige woorden of in oefeningen met klankmanipulatie. Het programma bevat alleen oefeningen op letter/klank- en woordniveau, niet op zins- of tekstniveau. Er vindt dus geen transfer naar zinnen en teksten plaats.</p>	<p>De onderwijsprofessional zal vanaf halverwege groep 3 de oefeningen op zins- en tekstniveau zelf moeten toevoegen, zodat de leerling niet alleen op woordniveau, maar ook in zinnen en verschillende korte teksten verder kan oefenen met de verschillende leesmoeilijkheden.</p>

Didactische kenmerken van de activiteiten	Hoe is dit aspect uitgewerkt in het programma?	Welke <u>extra</u> inspanningen worden van de onderwijsprofessional gevraagd om de effectiviteit te waarborgen?
<p>Aandacht voor woordstructuur</p> <p>☒ In het interventieprogramma wordt aandacht besteed aan het herkennen van woordstructuren en lees- en spellingmoeilijkheden binnen een woord, zoals medeklinkerclusters en morfemen.</p>	<p>In Bouw! is veel aandacht voor woordstructuur, bijvoorbeeld door de eerste of laatste letter van een woord te veranderen door een andere letter. Leerlingen maken en lezen zo steeds nieuwe woorden met dezelfde structuur.</p> <p>Bouw! Start bevat vooral eenlettergrepige mkm, km of mk woorden. Aan het einde van Bouw! Start oefenen leerlingen met leesmoeilijkheden zoals -ouw, uw, ieuw- klanken. Bouw! Verder bestaat uit woorden met een complexere structuur, zoals woorden met begin- en eindclusters. Ook worden hier leesmoeilijkheden zoals samengestelde woorden en meerlettergrepige woorden met open en gesloten lettergrepen geoefend.</p>	<p>n.v.t.</p>
<p>Oefenen op leestempo: eerst goed dan snel</p> <p>☒ In het interventieprogramma wordt er bij het lezen eerst op accuratesse en daarna op tempo geoefend.</p>	<p>Binnen elk niveau van beheersing wordt het accent verschoven van accuratesse naar snelheid om de directe woordherkenning te bevorderen. In de lessen met een focus op snelheid wordt met een fiets die door het scherm rijdt aangegeven dat woorden binnen een bepaalde tijd moeten worden uitgesproken of samengesteld. De instellingen van de fiets kunnen worden afgestemd op de behoeften van het kind.</p>	<p>n.v.t.</p>

Didactische kenmerken van de activiteiten	Hoe is dit aspect uitgewerkt in het programma?	Welke <u>extra</u> inspanningen worden van de onderwijsprofessional gevraagd om de effectiviteit te waarborgen?
<p>Herhaling</p> <ul style="list-style-type: none"> ☒ Geoefende leesmoelijkheden komen herhaald aan bod in verschillende sessies. ☐ In het programma wordt er geoefend met herhaald tekstlezen of doorlezen van teksten van hetzelfde niveau. ☐ Geoefende spellingmoelijkheden komen herhaald aan bod in verschillende sessies. 	<p>In de spelletjeslessen 'Domino', 'Memory' en 'Zelf' oefenen leerlingen herhaald met de eerder aangeboden letters, lettercombinaties en woorden. Afhankelijk van de toetsresultaten komen oefeningen met bepaalde letters, lettercombinaties, of woordstructuren herhaald aan bod.</p>	<p>Het is belangrijk dat de onderwijsprofessional goed zicht houdt op de voortgang van de leerling en nagaat of herhaling van bepaalde leesmoelijkheden meer of minder nodig is dan het programma aangeeft. Vanaf halverwege groep 3 moet de onderwijsprofessional zelf de herhaling op zins- en tekstniveau aanbieden.</p>

Conclusie: in hoeverre is dit interventieprogramma evidence informed?

Bij het programma Bouw! zijn de didactische kenmerken en kenmerken voor een effectieve interventie grotendeels aanwezig. Het programma is vooral gericht op fonemisch bewustzijn en het decoderen op woordniveau. Ook is er veel aandacht voor woordstructuur. Oefeningen op tekstniveau vanaf halverwege groep 3 moeten zelf door de onderwijsprofessional worden toegevoegd. De kwaliteit van de uitvoering is sterk afhankelijk van de tutor. Belangrijk bij Bouw! is daarom dat de onderwijsprofessional zicht blijft houden op de uitvoering van het programma en op de ontwikkeling van de leerling, zodat op tijd bijgestuurd kan worden.